

Krigsseileren

Sjømannen Alfreder er gift med Cecilia og nybakt trebarnsfar fra Bergen. Når andre verdenskrig bryter ut er han og barndomskameraten Sigbjørn på jobb på et handelsskip midt ute i Atlanterhavet. Hjemme i Bergen strever Cecilia med å klare seg og å ta vare på de tre barna i et okkupert land.

Alfred og Sigbjørn kjemper for å overleve i en nedadgående spiral av vold og død, hvor tyske ubåter når som helst kan angripe skipet som er lastet med materiell som er nødvendig for de alliertes krigsinnsats. Krigsseilerne har ett mål: Å overleve – for å komme hjem. Men hvordan fortsetter man livet og relasjoner når man har vært adskilt i mange dramatiske krigsår? Kan sårene leges og gro? Filmens hovedrollenehavere er Kristoffer Joner, Pål Sverre Hagen og Ine Maria Wilman. Gunnar Vikene står bak filmens manus og regi.

Se filmens [trailer](#).

EGNETHET I SKOLEN

Krigsseileren har fått aldersgrense 12 år. Medietilsynets begrunnelse er at den "inneholder flere skildringer av lik og en noe nærgående skildring av et drap. Filmen inneholder også en lengre skildring av et mindreårig offer som lider. Da filmen ellers har et dempet uttrykk og omhandler en viktig del av norsk krigshistorie, anses filmen å ikke være skadelig for barn fra 12 år." Den vil derfor kunne tas i bruk fra og med åttende skoletrinn. Filmen kategoriseres i sjangeren drama, og den varer i om lag 2 timer og 35 minutter.

Den vil egne seg på ungdomsskoletrinn og på videregående. Filmen kategoriseres i sjangeren drama, og den varer i om lag 2 timer og 35 minutter.

Det faglige arbeidet knyttet til en visning av Krigsseileren vil kunne bidra til å nå flere av lærerplanens kompetansemål, ikke minst i fagene norsk (språk/kommunikasjon), KRLE (etikk/moral), samfunnsfag (historie, geografi) og mediefag (filmstudier/karakterstudier). I læreplanen (Kunnskapsløftet) er tre tverrfaglige temaer bli viet mye plass: Bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap, samt folkehelse og livsmestring. Filmer som Krigsseileren vil kunne egne seg spesielt godt til bruk opp mot de to sistnevnte tema.

Les mer om læreplanmål her: <https://sokeresultat.udir.no/finn-lareplan.html>

OPPGAVESAMLING

Oppgavene under kommer ikke i en bestemt rekkefølge. Disse kan ulike faglærere og elever selv velge blant for å rette fagutbyttet dit man ønsker. Merk: Det er ikke tenkt at det skal jobbes med samtlige oppgaver. Hver enkelt lærer må gjerne, med utgangspunkt i egen elevgruppe, vurdere (og eventuelt korrigere) de ulike oppgavers vanskelighetsnivå og formuleringer. Velg også selv om besvarelsene skal skje skriftlig eller muntlig, og hvorvidt elevene skal jobbe individuelt eller i grupper. Mange av oppgavene passer også godt til klasse-/gruppediskusjon.

Filmstudieark

Forfatter: Per Olav Heimstad

Klassetrinn: [8. - 9. trinn, 10. trinn, Videregående]

Fag: Historie , KRLE-faget , Mediefag , Norsk , Samfunnsfag

Tema: Andre verdenskrig, Drømmer, Død/sorg, Familie, Filosofi og etikk, Framtidshåp og drømmer, Geografi, Helse og rus, Historie, Identitet, Kjærlighet, Konflikt/krig, Naturfag, Menneskerettigheter, Patriotisme, Politikk og samfunn, Språk og uttryksmåter

Fakta

Originaltittel: Krigsseileren

Regi: Gunnar Vikene

Roller: Kristoffer Joner, Pål Sverre Hagen, Ine Marie Wilmann

Manus: Gunnar Vikene

Genre: Drama / Krigsfilm

Nasjonalitet: Norge

Språk: Norsk

Produsent: Maria Ekerhovd

Produksjonsselskap: Mer Film

Musikk: Volker Bertelmann

Lengde: 2 t. 32 min.

Distribusjon: Ymer Media

Produksjonsår: 2022

Aldersgrense: 12 år

Fimlplakat:

Flere av spørsmålene/oppgavene kan nødvendigvis ikke besvares ut fra informasjon fra filmen alene, så å i tillegg gi elevene tilgang til internett og ulike oppslagsverk vil være avgjørende. Langt fra alle spørsmål vil ha klare fasitsvar. Noen av spørsmålene/oppgavene henspiller på mindre fremtredende – men viktige – elementer i handlingen. Det bør derfor ikke være for stor avstand i tid mellom forarbeid, visning og etterarbeid.

FORBEREDELSESOPPGAVER

A: FORKUNNSKAPER: DEN ANDRE VERDENSKRIG

1) Snakk sammen i klassen om hva dere vet om hovedtrekkene under Den andre verdenskrig, og hvordan Norge, i grove trekk, ble påvirket. Lag gjerne en tidslinje som illustrerer dette.

2) Gå hjem og spør om noen i familien har vært Krigsseiler?

- Finnes det noen bilder av, brev eller gjenstander fra denne/disse personen(e)?
- Er det noen i familien som vet og kan fortelle mer om denne/disse personen(e)?
- Vis funnene til resten av klassen.

3) I filmen er mye av handlingen lagt til Bergen. På hvilke måte satte tyskernes okkupasjon spor på denne byen i løpet av krigsårene? Bruk internett og finn ut.

4) Krigsseileren handler om hvordan norske sjøfolk ble beordret til å delta i krigen på de alliertes side. Bruk internett og finn grunnleggende stoff om hvorfor og hvordan de måtte delta i krigen – og i hvor stort omfang. Hvilken risiko innebar det å befinne seg til havs under krigen?

5) Hvilke kriger kjenner du til som har pågått i løpet av din egen levetid? Hva tror du er de største utfordringene til et folk i et land i krig? Skriv ned noen stikkord, og etterpå sammenligner du med hva andre i klassen har skrevet.

ETTERARBEIDSOPPGAVER

B: KARAKTERSTUDIER

1) Alfred (kalt Freddy) er filmens hovedperson. Sitt sammen to og to hvor den ene skriver stikkord som beskriver Alfred ved filmens start, hjemme i Bergen, og den andre skriver stikkord som beskriver Alfred da han, ved krigens slutt, forlater Halifax militærstasjon. Etterpå leser dere høyt for hverandre, og se hvor mange av stikkordene som er de samme/like. Snakk sammen om på hvilke områder Alfred har forandret seg mest, og om hva som har vært positiv og hva som har vært negativ utvikling.

2) Hva mener du er Sigbjørns sterkeste og svakeste sider? Skriv ned stikkord, og etterpå sammenligner du med hva andre i klassen har skrevet. Hvilke stikkord går igjen oftest?

3) Da Alfred og Sigbjørn skal reise, får Cecilia Sigbjørn til å love at han får Alfred hjem igjen i live. Hva tror du det er som får Sigbjørn til å love henne dette? Sammenlign svaret ditt med hva andre i klassen mener.

4) Hva er det ved Alfred og Sigbjørns personligheter som hindrer dem fra å rømme fra jobbene sine i løpet av krigsårene, tror du?

5) Da Alfred, etter å ha kommet hjem, blir frustrert over at sønnen Olav unngår han, får han et raseriutbrudd.

Han gråter og roper til Cecilia: "Det er meg Alfred! Og jeg lever! Her inne ...!" Mens han sier dette peker han på sitt eget bryst; hva tror du han mener med dette utbruddet?

6) I filmen følger vi tre kvinnekarakterer, Cecilia, Maggie og Hanna. Hvorfor er ikke flere kvinneskikkelser inkludert i handlingen, tror du? Hva er det hver av disse tre karakterene tilfører historien i kraft av å være jente/kvinne, og hva er det de tilfører historien uavhengig av sitt kjønn.

7) Byssegutten Aksel spiller en sentral rolle i handlingen. Hvilke ulike følelser er det hans karakter vekker hos publikum i løpet av filmens handling?

C: KRIGSSEILERNE

Spørsmålene/oppgavene i denne seksjonen er utarbeidet av Krigsseilerregisteret og Arkivet i Kristiansand. Disse er koblet opp mot artikler på Norgeshistorie.no og snl.no (Store norske leksikon) o.a. Bruk disse artiklene for å besvare.

1) I filmen er det flere fra mannskapet som ønsker å rømme. Hvorfor kunne de ikke bare mønstre av i krigstid? Hvorfor tror du et var så viktig at alle sjøfolk fortsatte sitt arbeid?

2) En torpedering er et angrep med bruk av våpenet torpedo. Torpedoene ble skutt ut fra en ubåt og resulterte i en stor eksplosjon i det den treffer skutesiden. Les om torpederingen her, og finn ut hva som kunne være særlig farlig: <https://www.krigsseilerregisteret.no/skip/2065>

3) I filmen seiler skipet i en konvoi. Hva er en konvoi og hvorfor var det så viktig at skipene seilte i slike? Hva kan være et mulig problem med en konvoi? <https://snl.no/konvoi>

4) I september 1942 ble det utstedt en ny ordre fra den tyske admiralen Karl Dönitz. Denne gikk ut på at ingen tyske ubåter skulle få lov til å redde sjøfolk som var havnet i vannet etter et krigsforlis. Grunnen var frykten for at ubåtene skulle bli angrepet i det de hjalp sjøfolkene. Hvordan forholder ubåten i filmen seg til denne ordren? Beskriv med dine egne ord hvordan møtet mellom hovedkarakterene og fienden var. Ble du overrasket over møtet?

5) I filmen får hovedkarakterene beskjed om at de skal seile til Murmansk. Hvorfor var det viktig at det ble fraktet varer til Murmansk? <https://snl.no/Murmanskkonvoiene>

(Flere norske skip gikk i konvoi til Murmansk. På krigsseilerregisteret kan du finne en oversikt over disse skipene. Klikk deg inn på ett av dem og lær mer om hvor skipet gikk.

<https://www.krigsseilerregisteret.no/artikkel/798795>)

6) Under andre verdenskrig var det mange krigsseilere som måtte tilbringe tid på flåter eller i livbåter etter at skipet de arbeidet på gikk ned. En av de mest kjente historiene om dette i norsk sammenheng er mannskapet fra M/S Moldanger. I programmet «Vi går om bord» produsert av NRK i 1964, og ledet av Erik Bye, ble fire av de overlevende. <https://tv.nrk.no/serie/vi-gaar-ombord/1964/FUHA64002664/avspiller> (Fra 16:13 til 39:40.) Se intervjuet og snakk sammen om hvilket inntrykk dere fikk av disse mennene og deres historier.

7) Etter andre verdenskrig var over var det mange sjøfolk som fikk psykiske problemer. Flere av dem fikk diagnosen «krigsseilersyndrom». Hva inngikk i en slik diagnose? Hvorfor fikk så mange krigsseilere disse problemene? <https://sml.snl.no/krigsseilersyndrom>

8) I filmen møter vi Hanna som er en kvinnelig krigsseiler. På norske skip arbeidet det 350 kvinner, både norske og utenlandske. På andre allierte handelsskip fikk ikke kvinner lov til å arbeide i krigsårene, derfor var det blant annet flere canadiske og britiske kvinner på norske skip. Søk opp en av de nevnte under og lær mer om hva de opplevde i krigsårene.

Margit Johnsen <https://www.krigsseilerregisteret.no/sjofolk/244182>

Fern Sunde <https://www.krigsseilerregisteret.no/sjofolk/652459>

9) Noen krigsseilere opplevde flere krigsforlis. Georg Johannes Heldal opplevde tre stykker på en uke. Det aller første forliset var med skipet D/S Goviken. I 1956 leste Heldal inn sine opplevelser på radioen hos NRK. Klippet kan du høre ved å klikke her: <https://www.nb.no/nbsok/nb/c5b0c59d0f0649b9cfda59032905d1ca?index=1>. I tillegg til denne fortellingen har vi også en annen kilde til hva som skjedde da Goviken ble torpedert. Etter et krigsforlis eller en ulykke måtte sjøfolkene avlegge en sjøforklaring. Dette var et rettslig avhør der man kartla hva som hadde skjedd. Sjøforklaringen fra Goviken kan du finne her: <https://www.krigsseilerregisteret.no/skip/11877/dokumenter>. Sammenlign sjøforklaringen og fortellingen fra Heldal. Hva er likt, og hva er ulikt i disse to kildene?

D: SKRIVEOPPGAVER

1) Under kan du lese en oversikt over utvalgte scener fra filmen. Velg én av disse og skriv en skjønnlitterær tekst som beskriver akkurat denne hendelsen slik du tror hovedpersonen opplever den. Teksten din trenger ikke å ha mye handling, den trenger heller ikke være veldig lang, men konsentrer deg om å skildre sanser og følelser. (Bruk tankereferat i stedet for handlingsreferat.) Gi teksten din en passende tittel. Etterpå kan dere lese ferdige resultat høyt for hverandre i klassen.

- MAGGIE: Da hun forsøker å hindre sin far, Alfred, fra å reise. Hennes siste ord til han før han drar (og blir borte i årevis) er "Dra til helvete!".

- CECILIA: Da tyske bombefly har sprengt barneskolen, og hun går rundt i ruinene for å finne Maggie.

- AKSEL: Da han på sin egen 16-årsdag befinner seg i et bomberom under et bombeangrep.

- OLAV: I 1948, da han for første gang siden han var baby får se faren sin igjen.

- SIGBJØRN: Når han etter krigen, mens han bor hos Cecilia, får brev om at Alfred fortsatt er i live.

- ALFRED: Da han på 70-årsdagen sin får se Sigbjørn komme inn i leiligheten.

2) Hva tror du Alfred opplevde etter at han forlot Halifax militærpsykiatri (frem til Sigbjørn finner han igjen i Singapore i 1948)? Skriv noen sider i det du tror kunne ha vært dagboka hans. Bruk fantasien din, men flett gjerne inn historiske fakta.

3) Tenk deg til at Sigbjørn skrevet et brev til Cecilia etter at han reiste fra henne for godt. Hva tror du han ville ha skrevet? Skriv et slikt brev, gjerne for hånd på et papir.

E: DIVERSE

- 1) Filmens handling er lagt til flere ulike geografiske steder. Bruk internett og finn ut hvor disse stedene befinner seg: Askøy/Bergen, Liverpool, Malta, New York, Halifax, Singapore.
- 2) Til krigsfilm å være, så ser vi veldig lite til fienden – nazistene. Hvilke eksempler på nazister ser dere i løpet av handlingen? Hvorfor tror dere filmskaperne har valgt å gjøre tyskerne såpass anonyme?
- 3) I en scene mot filmens slutt ser vi Alfred forsøke å få lønnskompensasjon hos rederiet han arbeidet for under krigen; han (og de andre krigsseilerne) ble jo tross alt beordret til å jobbe i årevis, uten anledning til å slutte. Rederiet mente de ikke hadde ansvar for dette og henviser til Den norske stat. Krigsseilernes kamp for å få anerkjent sin krigsinnsats ble en langvarig politisk kamp i rettsvesenet vårt. Om dere ønsker, så bruk internett og finn stoff om hvordan denne saken utspant seg – og hvordan det hele endte.
- 4) Hvor gammel må man være i dag for å huske Den andre verdenskrig? Kjenner du mennesker som har minner fra krigen, eller som vokste opp med foreldre som var involverte i krigen? I så fall, snakk med dem og be dem fortelle litt om hva de husker.
- 5) Hva er en desertør?
- 6) Hva vil det si å få hyre om bord i en båt?
- 7) Hvordan vi formidler musikk, fotografier og tekst har forandret seg mye siden 1940-tallet. I filmen ser vi at det høres musikk fra en grammofonplatespiller, fotografier er i sort/hvitt (og kun på papir), skoleelever skriver med kritt på hver sin tavle – og for å få sende en personlig tekst måtte man skrive brev på ark. Snakk sammen om hva som kan være både fordeler og ulemper med utviklingen av disse tingene siden den gang frem til i dag, og forsøk å tenk dere til hvor langt utviklingen vil kunne ta oss videre de kommende 75 årene.
- 8) På flåten hører vi Alfred og Sigurds kollega si (starten av) bønnen "Fader vår". Dette er den mest kjente bønnen i kristendommen. Finn informasjon om "Fader vår" på internett, og sett dere inn i innholdet av denne bønnen.
- 9) Sigurd innleder et forhold med Cecilia, Alfreds kone. Når Alfred kommer tilbake, og aner at noe slikt har skjedd, sier Cecilia at "vi trodde ikke du var i live. Og jeg kommer ikke til å be om unnskyldning." Snakk sammen i grupper om hva dere mener kan være argumenter for eller mot at Sigurd og Cecilia gjorde noe uriktig/umoralsk.
- 10) Sigurd finner til slutt Alfred i Singapore. Hva slags type sted er det da Alfred holder til i, tror du, og hvorfor tror du han befinner seg der?
- 11) Når Alfred og Sigbjørn til slutt møtes igjen, på Alfreds 70-årsdag, får de ikke sagt stort. Scenasett et rollespill i klasserommet, hvor to og to elever spiller ut hva som kunne ha vært en mer utfyllende dialog mellom Alfred og Sigbjørn, etter alle disse årene.

F: GENERELLE FILMSTUDIESPØRSMÅL

- 1) Hva handlet denne filmen om? Beskriv med bare noen få ord.
- 2) Hvorfor tror du filmskaperne har hatt et ønske om å lage akkurat denne filmen?
- 3) Hvilke ulike følelser ga filmopplevelsen deg? Gjorde noen av scenene i filmen deg glad? Ble du noen gang trist i løpet av handlingen? Skremt? Flau? Sint? Hva fikk deg til å le? Gjorde noe deg redd? Følte du på noe tidspunkt ubehag? Reagerte andre i klassen på samme måte som deg? Snakk sammen om dette.
- 4) Hvilke virkemidler har filmskaperne brukt for å få frem ulike stemninger? (Stikkord: klipp, musikk, tempo, farger, lys/mørke m.m.)
- 5) Skriv en anmeldelse av filmen. Fortell om hva du likte og hva du ikke likte. Hva synes du om skuespillerne? Handlingen? Virkemidlene? Begrunn synspunktene dine.
- 6) Er kvinner representert i denne filmen på en naturlig og verdig måte? Sett dere inn i hva The Bechdel Test er (søk på nettet), og diskuter om denne filmen består denne testen eller ikke.

Send gjerne respons på dette filmstudiearket til poheimstad@hotmail.com. Takk!

Per Olav Heimstad (f. 1973) er adjunkt og har undervist i ungdomsskolen siden 1999. Han driver også enmannsfirmaet POHphoto (pohphoto.com) og har bl.a. jobbet som fotograf, film-/musikkmelder, tegneserietegner, forfatter og statist/smårolleskuespiller.